

ВІСНИК ЦЕНТРУ

Ліцензування інтернет-провайдерів містить ризики для суспільства

Розмови про запровадження в Україні ліцензування інтернет-провайдерів стають дедалі серйознішими. Голова уряду заявив, що Кабінет Міністрів у березні подасть на розгляд парламенту відповідний законопроект, про потребу ухвалення якого йшлося в Указі Президента від 6 грудня 2001 року. Наслідки запровадження в Україні ліцензування інтернет-провайдерів проаналізовано в статті, що її Міжнародний центр перспективних досліджень підготував для першого числа нового журналу "Кореспондент", яке вийшло друком 18 березня цього року

В Указі Президента немає жодного слова про те, навіщо потрібно ліцензувати надання послуг з доступу до Інтернету. Прем'єр-міністр мотивував цей крок так: потрібно "створити умови для рівноправної конкуренції на ринку Інтернету, а також сприятливі умови для доступу до мережі населення України". Це пояснення також не дає відповіді на питання "Тож навіщо все-таки запроваджувати ліцензування?"

Держава лише тоді є корисною для громадян, коли сприяє розв'язанню найважливіших для суспільства проблем. Чи створюють інтернет-провайдери якусь суспільну проблему, що потребує урядового втручання? Оскільки влада не дає відповіді на це питання, спробуємо проаналізувати ситуацію.

Спочатку потрібно визначити проблему, яку прагне розв'язати уряд. Це завдання саме по собі навряд чи можна назвати легким, бо публічні конфлікти, пов'язані з діяльністю інтернет-провайдерів, від моменту появи в Україні цього нового виду послуг не виникали жодного разу.

Споживачі не скаржилися на невиконання зобов'язань провайдерів. Проблеми монополізації також немає: на ринку послуг з доступу до Інтернету панує велика конкуренція, і споживач, якому не підходить ціна чи якість, просто йде до іншого провайдера.

Так, доступ до Інтернету в Україні й досі є дорогим для більшості громадян, і саме в цьому полягає проблема. Однак державне регулювання потрібне лише тоді, коли ринок самотужки не здатний позбутися цієї хиби. Тим часом така неспроможність аж ніяк не властива секторові телекомунікаційного зв'язку: разом з економічним зростанням та посиленням конкуренції на цьому ринку проблема недоступності Інтернету поступово втрачати гостроту.

З діяльністю інтернет-провайдерів пов'язане інше важливе питання, яке ринок ніколи не зможе вирішити. Йдеться про те, що правоохоронні органи мусили б мати можливість знімати інформацію з каналів зв'язку — звісно, за умови відповідного рішення суду. Дійсно,

злочинці нерідко домовляються про спільні злочини за допомогою електронної пошти й чинять протиправні дії за допомогою Інтернету (наприклад, вдаються до шахрайства з кредитними картками). Тому влада мусить мати можливість ефективно запобігати таким злочинам і розслідувати їх.

З усього видно, що саме доступ правоохоронних органів до сучасних засобів передачі інформації є тою проблемою, яку хоче розв'язати уряд. Це законна позиція, яку регламентує Карно-процесуальний кодекс. Однак, якщо саме таку мету ставить перед собою уряд, то про це варто говорити відверто. Інакше громадськість, від якої приховують законні цілі, буде підозрювати владу в намірі домогтися чогось незаконного — обмежити свободу слова, мати можливість безконтрольно збирати інформацію про громадян, створити умови для корупції під час видачі ліцензій провайдерам чи усунути з ринку чийось конкурентів.

Також потрібно відверто сказати про те, що влада, вочевидь, прагне змусити інтернет-провайдерів за свої гроші (тобто коштом клієнтів — нас із вами) придбати потрібне для спецслужб обладнання для зняття інформації, а також для накопичення інформації про інтернет-трафік. Саме тому й виникла ідея ліцензування: придбання такого обладнання може стати однією з умов отримання ліцензії.

Тепер, коли ми здогадуємося про реальну проблему, яку прагне розв'язати влада, суспільство має відповіді само собі на низку питань. Чи готові ми платити більше за доступ до Інтернету для того, щоб гарантувати собі більшу безпеку? Чи довіряємо своїм правоохоронним органам такою мірою, щоб забезпечити їм доступ до всієї інформації, що переходить через мережу Інтернет? Чи досить сильна українська судова система, щоб інтернет-провайдер міг витримати тиск представників правоохоронних органів у тому разі, якщо б ті вимагали надати

Як і чому видають ліцензії в країнах Європейського союзу?

У межах Європейського союзу, членства в якому прагне Україна, діють ліцензії двох типів — загальні та індивідуальні. Загальна ліцензія, яку видають без жодних обмежень і попередніх умов, фактично виконує роль повідомлення уряду про те, що підприємство починає працювати в певній сфері. В Україні аналогом такої ліцензії є ліцензія на право торгівлі алкоголем та тютюном, завдяки якій влада знає, де торгують піддакцизними товарами й де можна шукати контрабанду чи товар підпільного виробництва.

Кількість ринків, де для провадження підприємницької діяльності потрібно мати індивідуальну (тобто дозвільну) ліцензію, в ЄС жорстко обмежено. У галузі зв'язку, до якої належать інтернет-провайдери, такою сферою став мобільний зв'язок, де діє природне обмеження — радіочастотний ресурс. Тому з можливих претендентів на місце оператора в лімітованому просторі відбирають найкращих.

інформацію, але не мали для цього законних підстав?

Уряд та Президент, як виразники інтересів суспільства, також мусять відповісти самі собі на ці питання. Що сьогодні важливіше — розширення доступу громадян до інформації чи їх захист від злочинців та зовнішньої загрози? Наскільки великий є ризик, що створену систему ліцензування використовуватимуть для досягнення незаконних цілей — обмеження громадянських свобод, хабарництва та нечесної конкуренції?

Дотеперішній досвід дає підстави стверджувати, що в Україні через слабкість обмежувальних механізмів вказані ризики стали надто великими. І саме цю обставину треба вважати головною причиною, яка змушує ставити під сумнів потребу в запровадженні ліцензування інтернет-провайдерів.

Якщо ж у процесі ухвалення держбюджету правоохоронні органи зможуть довести, що державні гроші належить витратити на закупівлю обладнання для зняття інформації, а не на якісь інші потреби, то таке обладнання

буде придбано за бюджетні кошти. Цей спосіб досягнення суспільних цілей — набагато прозоріший та менше ризикований, ніж запровадження ліцензування. ■

За детальнішою інформацією про діяльність Центру з аналізу державної політики щодо галузі зв'язку та побудови інформаційного суспільства просимо звертатися до Гліба Вишлінського, тел. (044) 463-6337, e-mail: hlib@icps.kiev.ua.

Уряд починає використовувати модель економіки України для прогнозування

Вироблення ефективної державної політики великою мірою залежить від спроможності уряду прогнозувати й передбачати наслідки впровадження пропонуваніх заходів або відмови від їх впровадження. Тому урядовці мають опанувати відповідні навички, щоб на підставі одержаної інформації якомога точніше прогнозувати наслідки втілення тієї чи тієї політики, зважаючи на передбачувану дію чинників, які перебувають поза контролем уряду. Цього тижня почався найважливіший етап проекту “Економічне моделювання та прогнозування в Україні” — використання побудованої моделі економіки України для короткотермінового прогнозування

Цього тижня у Міжнародному центрі перспективних досліджень відбулися наступні з черги семінари, організовані в межах проекту “Економічне моделювання та прогнозування в Україні”. Урядовці — учасники проекту перейшли до найважливішого етапу проекту — використання побудованої моделі економіки України для короткотермінового прогнозування основних макроекономічних показників.

Крім методик та підходів, застосовуваних у прогнозуванні, українських урядовців тепер навчають того, як оприлюднювати й обгрунтовувати економічні прогнози. Ці знання належить здобути з огляду на таку обставину: варіанти політики виробляють державні службовці, які є фахівцями в тій чи тій галузі, натомість ухвали щодо впровадження заходів приймають політики, що зазвичай не мають відповідних ґрунтовних знань та часу, потрібного для повного розуміння. Від того, наскільки переконливою і доступною буде презентація прогнозу, великою мірою залежатиме суспільна підтримка пропонованого варіанту політики.

На думку канадських експертів, залучених до участі в проекті, побудована модель має стати потужним практичним інструментом, який дасть змогу виробляти ефективнішу державну політику. Зокрема, у Міністерстві економіки та Міністерстві фінансів

використовуватимуть вказану модель, готуючи проект державного бюджету України й аналізуючи дієвість та наслідки втілення фіскальної політики. Національний банк, своєю чергою, вироблятиме ефективнішу монетарну політику.

Проект “Економічне моделювання та прогнозування в Україні”, започаткований у вересні 1999 року, здійснюють Conference Board of Canada, Міжнародний центр перспективних досліджень та уряд України, який представляють Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерство фінансів, Національний банк України і Державний комітет статистики. Проект фінансують коштами уряду Канади через Канадську агенцію з міжнародного розвитку.

Метою проекту є посилення інституційної спроможності українського уряду у сфері вироблення економічної політики через побудову макроекономічної моделі економіки України.

Українські урядовці, для яких організують навчальні семінари, виконують завдання зі збору та аналізу інформації. На кожному етапі проекту учасники отримують специфічні завдання

для самостійного виконання. Урядовці також виробляють навички роботи із сучасним програмним забезпеченням, що його використовують для побудови економічних моделей та прогнозування в більшості країн світу.

Учасники проекту створили комплексну модель економіки України, зокрема, використовуючи складену для потреб проекту потужну базу даних, що відображають стан та головні тенденції розвитку української економіки. Процес навчання вирізняє така прикметна риса: українські урядовці самі висувають припущення й визначають взаємопов'язаність різних економічних показників.

У проекті беруть участь представники Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерства фінансів та Національного банку України. Семінари, що відбулися протягом двох з половиною років, проводили канадські експерти Conference Board of Canada. За координацію заходів проекту відповідає Міжнародний центр перспективних досліджень. Економісти Центру, які мають багатий досвід у проведенні досліджень щодо стану економіки України, консультують українських учасників проекту. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Оксани Реміги, тел. (044) 462-4937, e-mail: oremiga@icps.kiev.ua. Докладніший опис проекту “Економічне моделювання та прогнозування в Україні” вміщено на веб-сайті Центру: www.icps.kiev.ua/projects/ukr/economic_modelling

“Вісник Центру” є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою.

Якщо Ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетню, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел./факс: (044) 463-6337.

Редактор “Вісника Центру” Максим Машляківський (mmax@icps.kiev.ua).

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.